

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

КАРАМИТРОВ И ДРУГИ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба no. 53321/99)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

10 януари 2008 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

10/04/2008 г.

Това решение става окончателно при наличие на обстоятелствата, упоменати в чл. 44 § 2 на Конвенцията. Същото може да претърпи редакционни промени.

По делото Карамитров и други срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като Камара в състав:

Г-н Пер Лоренцен [Peer Lorenzen], *председател*,
Г-жа Снежана Ботушарова [Snejana Botoucharova],
Г-н Володимир Х. Буткевич [Volodymyr H. Butkevych]
Г-жа Маргарита Цаца-Николовска [Margarita Tsatsa-Nikolovska]
Г-н Райт Марусте [Rait Maruste]
Г-н Хавиер Борега Борега [Javier Borrego Borrego],
Г-жа Ренате Йегер [Renate Jaeger], *съдии*,
и г-жа Клаудия Вестердик [Claudia Westerdiek], *секретар на*
отделението

След като обсъди въпросите в закрито заседание, проведено на 4 декември 2007 г., постановява следното решение, прието на същата дата:

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (по. 53321/99) срещу Република България, подадена пред Съда съгласно чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-долу за краткост Конвенцията) от трима български граждани, членове на едно семейство, на 7 септември 1999 г. Първият, г-н Виктор Петракиев Карамитров (наричан по-долу за краткост първи жалбоподател), е роден през 1965 г. и живее в Пазарджик. Вторият, г-жа Евгения Радионова Карамитрова (наричана по-долу за краткост втори жалбоподател), е родена през 1938 г. и живее в Пазарджик. Третият, г-н Петраки Йорданов Карамитров (наричан по-долу за краткост трети жалбоподател), е роден през 1928 г., живял е в Пазарджик и е починал през 2000 г. С писмо от 2 юни 2004 г. първият жалбоподател информира Съда, че желае да продължи производството по жалбата по отношение на оплакванията на баща си.

2. Жалбоподателите са представлявани от г-н В. Стоянов, адвокат, практикуващ в Пазарджик.

3. Българското правителство (наричано по-долу за краткост Правителството) е представлявано от своя агент г-жа М. Коцева от Министерството на правосъдието.

4. Първият жалбоподател твърди, че продължителността на наказателното производство срещу него е прекомерна и че му е

липсвало ефективно правно средство за ускоряването му, както и за придвижването на делото до съдебна фаза. Вторият и третият жалбоподатели се оплакват, че колата им е незаконосъобразно иззета и оставена на съхранение, че е задържана като доказателство през цялото време на наказателното производство срещу първия жалбоподател, че са били лишени от притежанията си през посочения период и че, след като превозното средство им е върнато, не са могли да получат подходящо обезщетение за вредите, нанесени им в резултат на гореописаните действия.

5. С решение от 9 февруари 2006 г. Съдът присъединява към разглеждането на жалбата по същество въпроса за изчерпването на вътрешноправните средства по отношение на съответните оплаквания на жалбоподателите и обявява жалбата за допустима.

6. Жалбоподателите и Правителството подават становища по същество (чл. 59 § 1 от Правилника на Съда).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

A. Наказателното производство срещу първия жалбоподател

7. През нощта на 14 октомври 1991 г. от неохраняем паркинг е открадната кола. В началото на 1992 г. е образувано предварително производство за кражбата срещу неизвестен извършител.

8. На 28 май 1992 г. първият жалбоподател е спрял от полицията, докато шофира колата на родителите си – вторият и третият жалбоподатели. Полицията установява несъответствие между номерата на шасито на колата и тези в регистрационните ѝ документи, издадени от Пътна полиция – Пазарджик на 17 юли 1973 г. Полицията изземва и взема на съхранение колата, за да провери регистрационните ѝ документи и собствеността ѝ. Първият жалбоподател е разпитан относно несъответствията в регистрационните документи на колата на горепосочената дата, както и на 4 юни 1992 г.

9. Разследващите органи възлагат техническа експертиза на иззетия автомобил. В доклад от 14 април 1993 г. техническият експерт дава заключение, че номерът на шасито на колата не е оригиналният, а е сменен.

10. На 8 юни 1993 г. първият жалбоподател е обвинен като съучастник в кражбата на колата от 14 октомври 1991 г. Той е разпитан същия ден и е освободен. Наложена му е забрана да напуска местоживеенето си без съгласието на Прокуратурата.

11. По време на предварителното производство не са предприети други действия по разследване.

12. На 3 април 1995 г. първият жалбоподател подава жалба до Пазарджишката районна прокуратура относно продължителността на наказателното производство. Той не получава отговор.

13. По-нататък първият жалбоподател подава подобни жалби до Пазарджишката районна прокуратура, Пазарджишката окръжна прокуратура, Пловдивската апелативна прокуратура и Главния прокурор, касаещи продължителността на наказателното производство. Той не получава отговор по нито една от тях.

14. През 1998 г. следователят, който води предварителното разследване, умира, а неговият помощник се пенсионира. Преписката на първия жалбоподател не е разпределена на друг следовател.

15. През септември 1999 г. първият жалбоподател подава нова жалба относно продължителността на наказателното производство пред Върховна касационна прокуратура. В отговор на Пловдивската апелативна прокуратура са дадени указания да проведе разследване по жалбата на първия жалбоподател.

16. С постановление от 20 октомври 1999 г. на Пазарджишката районна прокуратура предварителното разследване спрямо първия жалбоподател е прекратено поради недоказаност на обвиненията. Забраната първият жалбоподател да напуска местоживеенето си без съгласието на Прокуратурата е свалена.

17. Наказателното производство продължава срещу неизвестен извършител до 27 септември 2004 г., когато Пазарджишката районна прокуратура го прекратява поради изтичане на давността. В постановлението си Прокуратурата изрично отбелязва, че по преписката не са предприемани действия по разследване след 8 юни 1993 г., когато първият жалбоподател е арестуван и са му повдигнати обвинения.

Б. Изземването, вземането на съхранение и връщането на колата

18. Колата е иззета и оставена на съхранение в полицията на 28 май 1992 г., за да се проверят регистрационните й документи и нейната собственост. Не е изготвен протокол и вторият и третият жалбоподатели не получават нито разписка, нито какъвто и да било друг документ, доказващ изземването на автомобила.

19. Колата остава на съхранение в полицията през цялото време на предварителното разследване срещу първия жалбоподател като веществено доказателство за извършеното престъпление.

20. На 9 ноември 1994 г. лицето, от което се твърди, че е открадната колата на 14 октомври 1991 г., отправя искане тя да му се върне.

21. Въпросът за връщането на автомобила на втория и третия жалбоподатели е повдигнат от първия жалбоподател в жалбите му относно продължителността на наказателното производство, подадени пред Пазарджишката районна прокуратура на 3 април 1995 г., пред Върховната касационна прокуратура на 19 октомври 1999 г. и пред Главния прокурор през септември 1999 г. По жалбите не са предприети никакви действия.

22. В постановлението си от 20 октомври 1999 г. за прекратяване на наказателното производство спрямо първия жалбоподател Пазарджишката районна прокуратура отбелязва, че няма протокол или друг документ, който да обозначава „кой, кога, защо и как” е иззел и оставил на съхранение автомобила на втория и третия жалбоподатели. Въпреки това Прокуратурата разпорежда колата да се върне на лицето, от което се твърди, че е открадната на 14 октомври 1991 г., тъй като се смята, *inter alia*, въз основа на проведените по време на предварителното разследване следствени действия, че въпросната жена е собственик на автомобила. Жалбоподателите обжалват постановлението по отношение на разпореждането колата да се върне на друго лице.

23. На неуточнена дата полицията връща колата на втория и третия жалбоподатели на лицето, от което се твърди, че е била открадната.

24. С постановление от 10 ноември 1999 г. Пазарджишката окръжна прокуратура потвърждава постановлението на Пазарджишката районна прокуратура на основания, подобни на тези в постановлението на долустоящата прокуратура. Жалбоподателите подават нова жалба.

25. На 18 ноември 1999 г. Пловдивската апелативна прокуратура отменя горепосочените постановления на долустоящите прокуратури. Тя констатира, *inter alia*, че не е било в тяхната компетентност да определят собствеността върху колата и, с оглед на прекратяването на предварителното разследване срещу първия жалбоподател, колата следва да се върне на лицата, от които е иззета. Апелативната прокуратура установява също, че изземването на превозното средство и последвалото му задържане на съхранение са били незаконосъобразни, тъй като към момента на изземването за него не е съставен протокол. Лицето, на което е върната колата, обжалва постановлението.

26. С постановление от 10 март 2000 г. Върховна касационна прокуратура потвърждава постановлението на Пловдивската апелативна прокуратура на основания, подобни на тези в постановлението на долустоящата прокуратура.

27. Колата е върната на втория и третия жалбоподатели на 19 май 2000 г. В резултат на съхранението тя е повредена – боята се е олющила и радиаторът е пукнат. От колата липсват части, като две свещи и кабели, левия фар, резервната гума, габаритите, стъклото на

десния заден стоп, дръжките на вратите и други. Жалбоподателите оценяват щетите на около 100 лева (приблизително 51 евро). Първият жалбоподател, който подписва приемо-предавателния протокол, отбелязва, че ще направи по-нататъшна оценка на щетите върху превозното средство, за които може да бъде заведен иск срещу Районната прокуратура.

28. Вторият и третият жалбоподатели не предприемат никакви действия, за да търсят обезщетение за твърдените щети върху превозното средство.

II. ОТНОСИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

A. Наказателно-процесуален кодекс от 1974 г.

29. Ал. 1, 2 и 4 на чл. 107 от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г. гласят:

„(1) Веществените доказателства трябва да бъдат внимателно огледани, подробно описани в съответен протокол и по възможност фотографирани.

(2) Веществените доказателства се прилагат към делото, като се вземат мерки да не се повредят или изменят.

...

(4) Веществени доказателства, които поради размерите си или други причини не могат да бъдат приложени към делото, трябва да бъдат по възможност запечатани и оставени на съхранение в местата, посочени от съответния орган.”

30. Ал. 1 и 2 на чл. 108 от Кодекса, в сила към обсъждания период до 1 януари 2000 г., гласят:

„(1) Веществените доказателства се пазят, докато завърши наказателното производство.

(2) Предметите, иззети като веществени доказателства, могат да бъдат върнати на собствениците им, преди да завърши наказателното производство, само когато това няма да затрудни изясняването на обстоятелствата по делото.”

31. Чл. 108, ал. 2 от Кодекса е изменен на 1 януари 2000 г., за да се изясни, че разрешението за връщане на предмети, иззети като веществени доказателства, е в правомощията на Прокуратурата. Нещо повече, въвежда се право на обжалване пред съд на отказите на Прокуратурата да върне такива предмети (Чл. 108, ал. 4 от Наказателно-процесуалния кодекс в редакцията си след 1 януари 2000 г.).

32. Когато възникне спор за право върху предмети, иззети като веществени доказателства, който подлежи на разглеждане от

гражданските съдилища, те се пазят, докато решението на гражданския съд влезе в сила. (Чл. 110).

33. Наказателно-процесуалният кодекс от 1974 г. е заменен през 2006 г. от нов кодекс със същото име.

Б. Законът за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 г.

34. Чл. 1 (1) от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 г. (ЗОДОВ, загл. изм. през 2006 г.) в редакцията си през обсъждания период гласи:

„Държавата отговаря за вредите, причинени на [граждани] от незаконни актове, действия или бездействия на нейни органи и длъжностни лица [при или по повод изпълнение] на административна дейност.”

35. Чл. 2 от ЗОДОВ гласи:

„Държавата отговаря за вредите, причинени на [граждани] от [органите] на... следствието, прокуратурата, съда... от незаконно:

1. задържане...;

2. обвинение в извършване на престъпление, ако лицето бъде оправдано или ако образуваното наказателно производство бъде прекратено поради това, че деянието не е извършено от лицето или че извършеното деяние не е престъпление...;

3. осъждане...;

4. ... принудително лечение...;

5. прилагане ... на административна мярка...;

6. изпълнение на наложено наказание над определения срок...”

36. Държавата дължи обезщетение по този закон за всички имуществени и неимуществени вреди, които са пряка и непосредствена последица от незаконосъобразното действие или бездействие (чл. 4). Лицето следва да предяви „иск... срещу [органите] ... от чиито незаконни актове, действия или бездействия са причинени вредите. (чл. 7). Обезщетение за вреди, причинени при условията на чл. 1 и 2, може да се търси само по този закон, а не по общия ред за непозволено увреждане (чл. 8 (1)).

37. Практиката на българските съдилища по прилагането на този закон е много ограничителна.

38. По-специално, националните съдилища са констатирани, че отговорност за вреди, причинени при условията на чл. 1, следва да се търси само по този закон, а не по общата уредба за непозволено увреждане (решение № 55 от 14.III.1994 г. по гр.д. № 599/93 г., ВС, IV г.о.).

39. По подобен начин, отговорността на разследващите органи и Прокуратурата може да се породи само по отношение на изчерпателно изброените случаи в чл. 2 (1) и (2) на Закона, а не по общата уредба за непозволено увреждане (решение № 1370 от 16.XII.1992 г. по гр.д. № 1181/92 г., IV г.о. and Тълкувателно решение № 3 от 22.04.2005 г. по т. гр. д. № 3/2004 г., ОСГК на ВКС). Няма описани случаи на успешни иски за вреди, произтичащи от действия на разследващите органи и прокуратурата извън списъка по чл. 2 от Закона.

40. Отговорността по чл. 2 от Закона може да се ангажира само за незаконни действия, не и за незаконни бездействия от страна на разследващите органи, Прокуратурата и съдилищата (решение № 183 от 05.IV.2001 г. по гр. д. № 1362/2000 г.).

41. До 2005 г. съществува противоречива вътрешна съдебна практика относно това дали отговорността на държавата по чл. 2(2) на Закона възниква в случаи, когато, както по настоящото дело, наказателното производство е прекратено поради „недоказаност на обвиненията” (решение от 04.02.2003 г. по въззивно гр. д. № 1538/2002 г. на ПАС and решение № 1085 от 26.07.2001 г. по гр. д. № 2263/2000 г., IV г.о.). Въпросът е изяснен от ОСГК на ВКС в Тълкувателно решение № 3 от 22.04.2005 г. (Тълкувателно решение № 3 от 22.04.2005 г. по т. гр. д. № 3/2004 г., ОСГК на ВКС), в което се постановява, че чл. 2 (2) от Закона е приложим в тези случаи.

42. Правителството представя двеста и едно решения по ЗОДОВ, където националните съдилища са присъдили държавата да плати обезщетения на увредени лица. От тези решения (а) тридесет и седем се основават на чл. 2 (2) от Закона и касаят незаконно обвинение в извършване на престъпление; (б) четиридесет и седем се основават на чл. 1 от Закона и касаят незаконни актове на администрацията; (в) други сто и едно решения се основават също на чл. 1 от Закона, но произтичат от незаконни действия или бездействия на администрацията; и (г) шестнадесет дела се отнасят до по-специфични оплаквания, които могат да се отнесат към чл. 3 и 5 от Конвенцията.

43. В своето становище Правителството подчертава издаденото от Пазарджишкия районен съд решение от 14 декември 2005 г. По това дело националният съд е осъдил РДВР – Пазарджик да заплати обезщетение за вредите, понесени от увреденото лице, в резултат на това, че полицията не е успяла да съхрани превозно средство, иззето като веществено доказателство по дело. Свързаната с това претенция за неимуществени вреди е била отхвърлена, а Прокуратурата е осъдена да заплати на увреденото лице обезщетение за неимуществените вреди, произтекли от незаконното му обвинение в престъпление.

44. В отговорите си на това становище жалбоподателите информират Съда за по-нататъшното развитие по горепосоченото дело. Решението, на което се позовава Правителството, е обжалвано от

РДВР – Пазарджик и от Прокуратурата. Пазарджишкият окръжен съд разглежда жалбата и излиза с окончателно решение на 10 юни 2006 г. Той отменя решението на първоинстанционния съд по отношение на отговорността на РДВР-Пазарджик за щетите върху автомобила на ищеца, тъй като констатира, че действията или бездействията на полицията, касаещи съхраняването на колата като веществен доказателство, не влизат в категорията „административна дейност” по чл. 1, нито в някой от случаите по чл. 2 от Закона. Ето защо отговорността на полицията за нейните действия или бездействия не може да се ангажира в нито един такъв случай. Отделно, Пазарджишкият окръжен съд потвърждава решението на първоинстанционния съд срещу Прокуратурата.

В. Законът за задълженията и договорите

45. Законът за задълженията и договорите в своя чл. 45 гласи, че лице, на което са причинени вреди, може да търси обезщетение, като заведе граждански иск срещу лицето, което виновно ги е причинило. Според чл. 110 претенцията за непозволено увреждане се погасява с изтичането на петгодишна давност.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 6 § 1 И 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

46. Първият жалбоподател се оплаква от прекомерната продължителност на наказателното производство срещу него и липсата на ефективно правно средство за защита.

В решението си по допустимостта от 9 февруари 2006 г. Съдът установява, че тези оплаквания следва да се разгледат в светлината на чл. 6 § 1 и 13 от Конвенцията, които, в относимите си части, гласят:

Член 6 (право на справедлив съдебен процес)

“Всяко лице, при решаването на ... основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на... гледане на неговото дело в разумен срок от... съд...”

Член 13 (право на ефективни правни средства за защита)

“Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.”

А. Предварителното възражение на Правителството

47. Правителството твърди, че първият жалбоподател не е изчерпал всички достъпни вътрешноправни средства за защита. То смята, че жалбоподателят е трябвало да заведе иск по ЗОДОВ и да претендира за обезщетение за всички имуществени и неимуществени вреди, които са пряк и непосредствен резултат от твърдяното нарушение. Правителството се позовава на практиката на националните съдилища по подобни дела (вж. пар. 34-44 по-горе).

48. Първият жалбоподател отговаря, че Правителството не е успяло да обоснове възражението си, тъй като не е доказало, че иск по ЗОДОВ би бил ефективно правно средство за защита срещу прекомерната продължителност на наказателното производство и, следователно, той е следвало да го изчерпи. Той твърди, че допуснатите нарушения на Конвенцията не могат нито да се установят, нито да се обезщетят по ЗОДОВ.

49. В решението си по допустимостта от 9 февруари 2006 г. Съдът намира, че въпросът за изчерпването на вътрешноправните средства за защита е толкова тясно свързан със съществуването на оплакването на първия жалбоподател за липса на ефективно средство срещу прекомерната продължителност на производството, че двете не могат да бъдат разделени, следователно възражението на Правителството следва да се присъедини към разглеждането по същество (вж. пар. 5 по-горе).

Ето защо Съдът ще разгледа възражението на Правителството в контекста на съществуването на оплакването на първия жалбоподател, че не е имал ефективно правно средство за защита срещу прекомерната продължителност на наказателното производство.

Б. Период, който следва да се вземе под внимание

50. Съдът намира, че периодът, който следва да се вземе под внимание, продължава от 8 юни 1993 г., когато първият жалбоподател е арестуван и са му повдигнати обвинения (вж. пар. 10 по-горе) до 20 октомври 1999 г., когато предварителното разследване срещу него е прекратено поради недоказаност на обвиненията (вж. пар. 16 по-горе).

51. Периодът продължава шест години, четири месеца и тринадесет дни, по време на които наказателното производство остава на стадий предварително разследване и след първоначалния арест не са предприети никакви следствени действия (вж. пар. 17 по-горе).

В. Становищата на страните

52. Правителството просто повтаря твърдението си, че първият жалбоподател не е изчерпал наличните вътрешноправни средства за защита. То твърди, че жалбоподателят е можел да подаде иск срещу държавата по чл. 2 (2) от ЗОДОВ, който според Правителството е ефективно правно средство. В това отношение Правителството се позовава на твърдяната постоянна практика на националните съдилища и на констатациите на Съда в решението му за недопустимост по делото *Ekimdjiev v. Bulgaria* (no. 47092/99, 3 March 2005).

53. Първият жалбоподател изразява несъгласие със становището на Правителството и отбелязва, че Пазарджишката районна прокуратура в постановлението си от 27 септември 2004 г. е установила, че по предварителното разследване не са провеждани никакви следствени действия след 8 юни 1993 г., датата на първоначалния арест и повдигане на обвинения (вж. пар. 17 по-горе). По-нататък, в следващите шест и половина години не е извършено нищо, но ограничението върху свободата му на придвижване не е свалено и той остава разтревожен и притеснен относно евентуалния изход от производството. Що се отнася до твърдението на Правителството, че чл. 2 (2) от ЗОДОВ е правно средство за защита, което е трябвало да бъде изчерпано, първият жалбоподател отбелязва, че през обсъждания период е нямало възможност да се претендират вреди при случаи, когато наказателното производство е било прекратено поради недоказаност на обвиненията (вж. пар. 41 по-горе), а също така това не би било средство за защита по оплакването за прекомерна продължителност на производството. Ето защо, жалбоподателят смята, че горепосочената разпоредба не е била налично ефективно правно средство за защита, което той е трябвало да изчерпи.

Г. Спазване на чл. 6 § 1 от Конвенцията по отношение на продължителността на наказателното производство

54. Съдът подчертава, че разумността на продължителността на производството следва да се преценява в светлината на обстоятелствата по делото и с оглед на следните критерии: сложността на делото, поведението на жалбоподателите и на съответните власти (вж., освен всички други източници, решението по делото *Pélissier and Sassi v. France* [GC], no. 25444/94, § 67, ECHR 1999-II).

55. Като разгледа материалите, с които разполага, и отбелязва това, че Правителството не е представило становище по съществото на оплакването, Съдът намира, че пред него не са били наведени факти или аргументи, които да го убедят, че продължителността на

наказателното производство по настоящото дело е била разумна. Поспециално, наказателното производство срещу първия жалбоподател продължава шест години, четири месеца и тринадесет дни, остава на стадий предварително разследване през цялото това време (вж. пар. 16 по-горе) и, най-вече, по делото не са предприети никакви следствени действия (вж. пар. 17 по-горе).

56. Ето защо, като има предвид практиката си по въпроса, Съдът смята, че по настоящото дело продължителността на производството е била прекомерна и не отговаря на изискването за “разумен срок”.

Следователно, налице е нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията.

Д. Спазване на чл. 13 във връзка с чл. 6 § 1 от Конвенцията, що се отнася до наличието на ефективно правно средство за защита

57. Съдът подчертава, че чл. 13 от Конвенцията гарантира ефективно правно средство за защита пред националните власти от твърдяно нарушение на изискването по чл. 6 § 1 от Конвенцията за гледане на делата в разумен срок (вж. решението по делото *Kudła v. Poland* [GC], no. 30210/96, § 156, ECHR 2000-XI).

58. Съдът отбелязва, че по подобни дела срещу България вече е установявал, че през обсъждания период не е съществувало официално средство за защита по българското право, което да ускори решаването на основателността на наказателното обвинение срещу първия жалбоподател (вж. решенията по делата *Osmanov and Yuseinov v. Bulgaria*, nos. 54178/00 and 59901/00, §§ 38-42, 23 September 2004; и *Sidjimov v. Bulgaria*, no. 55057/00, § 41, 27 January 2005). Съдът не вижда причина да достигне до различно заключение по настоящото дело.

59. Що се отнася до обезщетението и до предварителното възражение на Правителството, Съдът отбелязва, че Правителството твърди, че жалбоподателят не е изчерпал налично вътрешноправно средство за защита в лицето на чл. 2 (2) от ЗОДОВ, и се позовава на съществуващата там възможност да се получи обезщетение за незаконно обвинение в извършване на престъпление. Правителството обаче не посочва как това би отговорило на оплакването, което Съдът разглежда в момента, касаещо твърденията за прекомерна продължителност на наказателното производство. Нещо повече, Правителството не е представило копия от решения на национални съдилища, с които са присъдени обезщетения по ЗОДОВ за прекомерна продължителност на наказателно производство. По същия начин, констатациите на Съда по делото *Ekimdjiev* (цитирано по-горе) не се отнасят до възможността за получаване на обезщетение за прекомерна продължителност на наказателното производство.

60. С оглед на гореописаното Съдът не намира за доказано от страна на Правителството, че при обстоятелствата по настоящото дело иск по ЗОДОВ би осигурил приложимо право на обезщетение, което би могло да се смята за ефективно, достатъчно и достъпно правно средство за защита по отношение на оплакването на жалбоподателя за прекомерна продължителност на наказателното производство (вж. за подобни изводи решенията по делата *Osmanov and Yuseinov*, цитирано по-горе, §41; *Sidjimov*, цитирано по-горе, § 42, и *Nalbantova v. Bulgaria*, no. 38106/02, § 36, 27 September 2007).

61. Ето защо е налице нарушение на чл. 13 от Конвенцията във връзка с това, че жалбоподателят не е имал ефективно правно средство за защита по отношение на оплакването си по чл. 6 от Конвенцията за прекомерна продължителност на наказателното производство срещу него.

Следователно предварителното възражение на Правителството (вж. пар. 47-49 по-горе) следва да бъде отхвърлено.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 1 ОТ ПРОТОКОЛ NO. 1 КЪМ КОНВЕНЦИЯТА И ЧЛ. 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

62. Вторият и третият жалбоподатели се оплакват по няколко разпоредби на Конвенцията във връзка с незаконосъобразното изземване и продължителното съхранение от страна на полицията на тяхната кола, както и от липсата на ефективни правни средства за защита в тази връзка.

В решението си по допустимостта от 9 февруари 2006 г. Съдът намира, че тези оплаквания следва да се разгледат в светлината на чл. 1 от Протокол No. 1 към Конвенцията и чл. 13 от Конвенцията. По отношение на чл. 13, Съдът установява, че вторият и третият жалбоподатели по-скоро се оплакват от липса на право на иск по националното законодателство, отколкото от процедурни пречки, които да спъват или ограничават възможностите за предявяване на претенции пред съд. Ето защо Съдът смята, че оплакването им следва да се разгледа по-скоро по чл. 13 от Конвенцията заради твърдяната липса на ефективно вътрешноправно средство за защита срещу намесата в правото им на ползване на притежанията, отколкото по чл. 6 от Конвенцията във връзка с достъпа до съд (вж., *mutatis mutandis*, решението по делото *Fayed v. the United Kingdom*, judgment of 21 September 1994, Series A no. 294 B, p. 49, § 65).

Чл. 1 от Протокол No. 1 към Конвенцията и чл. 13 от Конвенцията гласят:

Член 1 от Протокол No. 1 (защита на собствеността)

“Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползува от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползуването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.”

Член 13 (право на ефективни правни средства за защита)

“Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.”

А. Предварителното възражение на Правителството

63. Правителството твърди, че вторият и третият жалбоподатели не са изчерпали наличните вътрешноправни средства за защита. То смята, че те е трябвало да подадат иск по ЗОДОВ и да търсят обезщетение за всички имуществени и неимуществени вреди, които са пряк и непосредствен резултат от твърдените нарушения. Правителството се позовава на практиката на националните съдилища по подобни дела (вж. пар. 34-44 по-горе).

64. Правителството също смята, че двамата са могли да предявят претенция за непозволено увреждане и са могли да търсят обезщетение за вреди от лицата, отговорни за твърдените нарушения (вж. пар. 45 по-горе). То се позовава на оборимата презумпция за вината на ответника при такива иски и на факта, че ишците трябва само да докажат размера на претърпените имуществени и неимуществени вреди, например обезценяване, загуба на доход и амортизация на автомобила.

65. Вторият и третият жалбоподатели отговарят, че Правителството не е обосновало възражението си, тъй като не е показало, че предложените средства за защита са ефективни и следователно те е трябвало да ги изчерпят. Те твърдят, че нарушенията, от които се оплакват, не могат да бъдат обезщетени по ЗОДОВ, и се позовават на ограничителното тълкуване на националните съдилища относно отговорността на разследващите органи, на Прокуратурата и на съдилищата (вж. пар. 37-40 по-горе).

66. Що се отнася до твърдението на Правителството, че са могли да заведат иск за непозволено увреждане срещу отговорните лица, вторият и третият жалбоподатели отговарят, че това също не е

ефективно средство за защита. По-специално, те се позовават на факта, че не е съставен протокол, нито друг документ относно изземването и оставянето на съхранение на колата. Не са получени и отговори на многобройните им жалби до Прокуратурата. Ето защо, те никога не са могли да посочат ответник по евентуален иск за непозволено увреждане. Жалбоподателите отбелязват също, че следователят, който води предварителното разследване, умира през 1998 г., а освен това срещу разследващите органи и прокуратурата не може да се предяви граждански иск заради техни действия по служба.

67. В решението си по допустимостта от 9 февруари 2006 г. Съдът установява, че въпросът за изчерпването на вътрешноправните средства за защита е толкова тясно свързан със съществуването на оплакването на втория и третия жалбоподатели, че не са имали ефективни средства за защита срещу твърдяната намеса в правото им на мирно ползване на притежанията, че двете не могат да бъдат разделени, така че Съдът присъединява възражението на Правителството към разглеждането на оплакванията по същество (вж. пар. 5 по-горе).

Ето защо Съдът ще разгледа възражението на Правителството в контекста на съществуването на оплакването на втория и третия жалбоподатели, че не са имали ефективни средства за защита по отношение на твърдяната намеса в правото им на мирно ползване на притежанията.

Б. Становищата на страните

68. Правителството просто повтаря становището си, че вторият и третият жалбоподатели не са изчерпали наличните вътрешноправни средства за защита. То твърди, че жалбоподателите са могли да подадат иск срещу държавата по ЗОДОВ, което, според Правителството, е ефективно вътрешноправно средство за защита. По-специално, Правителството се позовава на решението на Пазарджишкия районен съд от 14 декември 2005 г., според което РДВР-Пазарджик отговаря за претърпените от увреденото лице вреди поради това, че полицията не е успяла да съхрани автомобил, иззет като доказателство по наказателно дело (вж. пар. 43 по-горе).

69. В отговора си вторият и третият жалбоподатели отбелязват, че Правителството не оспорва твърдението им, че властите са иззели и задържали автомобила им за продължителен период от време в нарушение на приложимото законодателство. Ето защо те твърдят, че намесата в правото им на мирно ползване на притежанията е била незаконосъобразна и, следователно, в нарушение на чл. 1 от Протокол No. 1 към Конвенцията.

70. По отношение на наличието на право на иск срещу държавата по ЗОДОВ и на националната съдебна практика, представена от Правителството, вторият и третият жалбоподатели отбелязват, че представените решения датират от 2005-2006 г. и са по дела, различаващи се от тяхното във фактическо отношение. Те заявяват също, че решението на Пазарджишкия районен съд от 14 декември 2005 г., на което Правителството се позовава толкова активно, е отменено от по-горната съдебна инстанция по отношение на отговорността на РДВР - Пазарджик. Нещо повече, вторият и третият жалбоподатели отбелязват, че в окончателното си решение от 10 юни 2006 г. Пазарджишкият окръжен съд практически установява, че отговорността на полицията по ЗОДОВ не може да се ангажира по отношение на действия или бездействия, свързани с щети, нанесени на предмети, иззети като веществени доказателства (вж. пар. 44 по-горе).

В. Спазване на чл. 1 от Протокол No. 1 към Конвенцията

71. Още в началото Съдът отбелязва, че притежанията на втория и третия жалбоподатели са иззети от властите на 28 май 1992 г., докато Конвенцията влиза в сила за България повече от три месеца по-късно, на 7 септември 1992 г. Ето защо самият акт на изземване остава извън юрисдикцията на Съда *ratione temporis*.

Съдът обаче отбелязва, че вторият и третият жалбоподатели се оплакват също, че властите са задържали автомобила им незаконосъобразно и те не са могли да си го върнат и да го използват през значителен период от време след влизането в сила на Конвенцията за България, което представлява продължаващо положение с край 19 май 2000 г. (вж., *mutatis mutandis*, решенията по делата *Loizidou v. Turkey*, judgment of 18 December 1996, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-VI, pp. 2231-32, §§ 46 and 47, и *Vasilescu v. Romania*, judgment of 22 May 1998, *Reports* 1998 III, § 49).

Следователно, общата продължителност от време, през която те не са могли да използват колата си, е седем години, единадесет месеца и двадесет и три дни, от които седем години, осем месеца и дванадесет дни попадат в рамките на компетентността на Съда *ratione temporis* (вж., *mutatis mutandis*, решението по делото *T.H. and S.H. v. Finland*, no. 19823/92, Commission decision of 9 February 1993, unreported).

72. Като подчертава практиката си, че изземването на собственост за целите на различни производства е свързано с контрола върху ползването на собствеността, Съдът намира, че това оплакване следва да се разгледа в светлината на втория параграф на чл. 1 от Протокол No. 1 към Конвенцията (вж. решението по делото *Raimondo v. Italy*, judgment of 22 February 1994, Series A no. 281-A, § 27). Нещо повече, изземването на автомобила не лишава втория и третия жалбоподатели

от притежанието им, а само им пречи да го използват, тъй като колата е задържана като вещественно доказателство в рамките на висящо разследване относно кражба на кола (*ibid.*) и, което е по-важно, определянето на собствеността върху колата не влиза в правомощията на Прокуратурата, а само на съдилищата. В такъв случай се налага да се оцени законосъобразността и целта на намесата в правото, както и нейната пропорционалност.

73. Съдът отбелязва, че по настоящото дело Пловдивската апелативна прокуратура на 18 ноември 1999 г. (вж. пар. 25 по-горе) и Върховна касационна прокуратура на 10 март 2000 г. (вж. пар. 26 по-горе) установяват, че намесата в правото на втория и третия жалбоподатели на мирно ползване на притежанията е незаконосъобразна и произволна, тъй като и изземването, което не попада в компетентността на Съда *ratione temporis*, и последвалото продължително задържане на съхранение, което попада в рамките на тази компетентност, са извършени в нарушение на приложимото вътрешно законодателство.

74. Ето защо, с оглед на принципа на субсидиарността, залегнал в основата на механизма на действие на Конвенцията, Съдът установява, че обсъжданата намеса е несъвместима с правото на втория и третия жалбоподатели на мирно ползване на притежанията по чл. 1 на Протокол No. 1 към Конвенцията. Следователно, налице е нарушение на тази разпоредба.

Горното заключение прави ненужна оценката дали е постигнат справедлив баланс между нуждите на обществения интерес и изискванията за защита основните права на лицата (вж. решението по делото *Iatridis v. Greece* [GC], no. 31107/96, §§ 58 and 62, ECHR 1999-II).

Г. Спазване на чл. 13 във връзка с чл. 1 от Протокол No. 1 към Конвенцията във връзка с наличието на ефективно правно средство за защита

75. Съдът отбелязва, че оплакването по чл. 13 от Конвенцията произтича от същите факти, които се разглеждат във връзка с възражението на Правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства и с оплакванията по чл. 1 от Протокол No. 1 към Конвенцията. Между интересите, защитавани от чл. 13 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол No. 1, обаче има разлика: първата разпоредба предоставя процесуална гаранция, а именно “право на ефективно правно средство за защита”, докато процесуалното изискване, заложено във втората разпоредба, е спомагателно спрямо по-широката цел за осигуряване на зачитане на правото на мирно ползване на притежанията. С оглед на разликата в целта на гаранциите,

Съдът смята за уместно по настоящото дело да разгледа едни и същи факти в светлината и на двете разпоредби (вж. решението по делото *Iatridis*, цитирано по-горе, § 65).

76. По настоящото дело Съдът намира, че през обсъждания период националното право не предоставя възможност за съдебно обжалване на постановление на Прокуратурата за продължаване на задържането на предмети, иззети като веществени доказателства по наказателно производство (вж. пар. 31 по-горе). Доколкото вторият и третият жалбоподатели не са били наясно, че автомобилът им е незаконосъобразно иззет, и са смятали, че той е законно държан като веществено доказателство в наказателното производство срещу първия жалбоподател, не би било разумно да се очаква от тях да започнат друг вид производство, например *rei vindicatio*. Единствената им възможност в такъв случай би била да обжалват пред по-горестояща прокуратура, което двамата правят няколко пъти, но не получават отговори. Вярно е, че Прокуратурата в крайна сметка установява незаконосъобразност на изземването на колата на втория и третия жалбоподатели и им я връща, но това е по-скоро резултат от постановлението за прекратяване на наказателното производство срещу първия жалбоподател, отколкото отговор на някоя от многобройните молби за връщане (вж. пар. 22-26 по-горе).

77. Що се отнася до липсата на обезщетение за намесата в правото по чл. 1 на Протокол No. 1 към Конвенцията, Съдът отбелязва, че подобно право не се съдържа във втория параграф на тази разпоредба, уреждащ контрола върху ползването на притежанията (вж. решението по делото *Banér v. Sweden*, no. 11763/85, Commission decision of 9 March 1989, DR 60, p. 128, at p. 142). Чл. 13 също не изисква обезщетение да се плаща при всякакви обстоятелства. Съдът обаче смята, че при обстоятелства като по настоящото дело, когато властите изземват и държат предмети като веществени доказателства, по националното законодателство следва да съществува възможност за завеждане на иск срещу държавата и претендиране на обезщетение за всички вреди, произтичащи от това, че властите не са успели да съхранят въпросните предмети в сравнително добро състояние. Това е особено валидно при случаи, когато самата намеса в правото се оказва незаконосъобразна.

78. По настоящото дело Съдът намира за недоказано, че през обсъждания период националното право е предоставило на втория и третия жалбоподатели възможност да търсят обезщетение за щетите, нанесени на автомобила им в резултат на продължителната намеса в тяхното право на мирно ползване на притежанията. По-специално, Правителството не е доказало, че през обсъждания период искът по ЗОДОВ или какъвто и да било друг иск могат да се смятат за ефективни правни средства за защита, които следва да се изчерпят.

Най-сетне, даже значително по-скорошното решение на Пазарджишкия районен съд от 14 декември 2005 г. е отменено от по-горната инстанция в съответната си част и Пазарджишкият окръжен съд установява, че отговорността на полицията по ЗОДОВ не може да се ангажира за действия или бездействия, свързани с щети върху предмети, иззети като веществени доказателства (вж. пар. 44 по-горе).

79. Ето защо е налице нарушение на чл. 13 от Конвенцията във връзка с това, че през обсъждания период вторият и третият жалбоподатели не са имали ефективно вътрешноправно средство за защита във връзка с оплакването си по чл. 1 от Протокол No. 1 към Конвенцията.

Следователно, предварителното възражение на Правителството (вж. пар. 63-67 по-горе) следва да бъде отхвърлено.

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

80. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

“Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

81. Жалбоподателите не предявяват претенция за вреди. Ето защо Съдът не смята за нужно да им присъжда каквато и да било сума по тази точка.

Б. Разходи и разноски

82. Жалбоподателите първоначално претендират за 9000 евро за 180 часа работа на техния адвокат по делото пред Съда, при часова ставка от 50 евро. По-нататък те претендират други 2500 евро за 24 часа работа на техния адвокат по делото и за три часа превод и техническа дейност на адвоката, при часова ставка от 100 евро. Жалбоподателите представят като доказателство за претенцията си отчети за извършена работа по време. Те молят също разходите и разноските да се изплатят директно на техния адвокат г-н В. Стоянов.

83. Правителството не предоставя становище по претенцията на жалбоподателите за разходи и разноски.

84. Съдът подчертава, че според практиката му жалбоподателите имат право разходите и разноските им да бъдат възстановени само доколкото е доказано, че те са били действително направени, нужни и

разумни като размер. С оглед на всички относими фактори Съдът смята за разумно да присъди сумата от 2000 евро за разходи и разноси, плюс всякакви данъци, които биха могли да бъдат наложени върху тази сума.

В. Лихва за забава

85. Съдът счита за уместно лихвата за неизпълнение да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Приема*, че спрямо първия жалбоподател е извършено нарушение на чл. 6 от Конвенцията;
2. *Приема*, че спрямо първия жалбоподател е извършено нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 6 от Конвенцията и съответно *отхвърля* предварителното възражение на Правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита;
3. *Приема*, че по отношение на втория и третия жалбоподатели е извършено нарушение на чл. 1 от Протокол No. 1 към Конвенцията;
4. *Приема*, че по отношение на втория и третия жалбоподатели е извършено нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 1 от Протокол No. 1 към Конвенцията и съответно *отхвърля* предварителното възражение на Правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита;
5. *Приема*,
 - (а) че държавата-ответник следва да плати на жалбоподателите, в рамките на три месеца, след като настоящото решение стане окончателно по смисъла на чл. 44 § 2 от Конвенцията, следните суми в български лева по обменния курс към деня на плащане:
 - (i) 2000 (две хиляди) евро за разходи и разноси, платими чрез превод към банковата сметка на българския адвокат на жалбоподателите, г-н В. Стоянов;
 - (ii) всякакви данъци, които биха могли да бъдат наложени на жалбоподателите върху горните суми;

(б) че от изтичането на упоменатия по-горе тримесечен срок до плащането се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер равен на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта;

6. *Отхвърля* останалата част от претенцията на жалбоподателите за справедливо удовлетворение.

Изготвено на английски език и съобщено писмено на 10 януари 2008 г., в съответствие с член 77, §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Секретар

Пер Лоренцен
Председател